

כ. **נוהגין** לעשות **התרת נדרים** בערב **ראש השנה**, והרמז "לא יחל דברו ככל
היצא מפיו יעשה" (במדבר ל, ג) - סופי תבות '**אלול**'. (סעיף טז)

דעת אדמו"ר הזקן: וטוב שיהיה בעשרה אנשים¹⁰.

מנהג הספרדים: בקהלות רבות נהגו לעשות התרת נדרים
בערב **ראש חודש אלול** - (מ' יום לפני יום הכפורים), בערב
ראש השנה ובערב **יום הכפורים**. ויש שנוהגים גם בי"ט
באב - (מ' יום לפני ראש השנה)¹¹.

הלכות והליכות חלק א, מעגל השנה, פרק א, כ

נד. אם חל יום ראשון של ראש השנה בשבת, הולכין לתשליך ביום שני של ראש השנה. (סעיף כא)

מנהג הספרדים: ברוב קהלות הספרדים נוהגים לעשות תשליך גם בראש השנה שחל בשבת¹⁰.

הלכות והליכות חלק א, מעגל השנה, פרק ב, נד

א. השַׁבָּת שֶׁל עֲשָׂרַת יָמֵי תְּשׁוּבָה נִקְרָאת 'שַׁבַּת שׁוּבָה' - עַל שֵׁם הַהִפְטָרָה 'שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל'¹ או 'שַׁבַּת תְּשׁוּבָה' - עַל שֵׁם עֲשָׂרַת יָמֵי תְּשׁוּבָה². וְנִהוּג בַּשַּׁבָּת זֶה לְהַדְלִיק נֵר מִיַּחַד הַנִּקְרָא 'תְּשׁוּבָה לִיכֻט' (=נֵר שֶׁל תְּשׁוּבָה).

הלכות והליכות חלק א, מעגל השנה, פרק ג, מנהגים והליכות א

ג. אם **חטא** כנגד חברו, אפלו בדבור, צריך לפיסו. ו**מחיל** ללכת בעצמו לפיסו. אף אם קשה עליו לבקש אישית, או שהוא מבין כי יותר קרוב (=יש יותר סכוי) שיתפייס על ידי אמצעי (=אדם אחר שיתווך ביניהם), יעשה זאת על ידי אמצעי. (סעיף ד)

כתב אדמו"ר הזקן: כשמבקש **מחילה** צריך לפרט את **החטא** שחטא לחברו, ואם יודע שחברו יתבייש בזה, לא יפרטנו.¹

כשהולך לפייס את חברו, יקח עמו שלשה אנשים. ואם לא יתפייס בפעם הראשונה, ילך שוב עם שלשה אנשים לפיסו, ואם לא יתפייס אז, ילך פעם שלישית עם שלשה אנשים. ובכל פעם ינסה לפיסו במין רצוי אחר. ואם לא התפייס בשלש פעמים, אינו זקוק לבקשו עוד, אבל יודיע לפני עשרה אנשים שבקש ממנו **מחילה** ואינו רוצה למחל לו. ואם רוצה **להחמיר** על עצמו ולנסות שוב לפיסו, הרשות בידו, ובלבד שלא יהיה שם **בזיון התורה**. ואם פגע ברבו, אפלו אם אינו רבו המבהק אלא שלמד ממנו דברי תורה, צריך לבקשו כמה פעמים עד שיתפייס.²

הלכות והליכות חלק א, מעגל השנה, פרק ד, ג

ד. כַּאֲשֶׁר מְבָרְכִים עַל מֵאֵכֶל, מִשְׁקָה, בִּשְׁם בַּעַל רֵיחַ טוֹב, או כָּל דְּבָר שִׁמְקִימִים בוֹ מִצְוָה - צָרִיךְ לְקַחַת אוֹתוֹ קֹדֶם הַבְּרָכָה בְּיַד יְמִין. (סעיף ג)

דְּבָרֵי אָדָמוֹ"ר הַזֵּקֵן³: יְכוּל לְכַתְּחָלָה לְאַחֵז אֶת הַדְּבָר שֶׁמְבָרֵךְ עָלָיו בְּאַמְצָעוֹת כְּלִי (כֶּף וְכַדוּמָה), וְאֵינוֹ חַיֵּב לְהַחֲזִיקוֹ בְּיָדוֹ מִמָּשׁ. אֲךָ טוֹב לְהַזְהִיר שֶׁלֹּא לְאַחֵז אוֹתוֹ עַל יְדֵי סִכּוּן.

ה. אִם לֹא אֶחָזוּ כָּלָל, אֵלֶּא רַק הָיָה לְפָנָיו כְּשֶׁבֵּרֵךְ עָלָיו - יֵצֵא. אֲבָל אִם לֹא הָיָה הַדְּבָר לְפָנָיו כָּלָל כְּשֶׁבֵּרֵךְ, אֵלֶּא הוּבָא לוֹ אַחֵר כֶּף, לֹא יֵצֵא וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ שְׁנִית. (סעיף ג)

מְנַהֵג הַסְּפָרָדִים⁵: גַּם אִם הַמֵּאֵכֶל לֹא הָיָה לְפָנָיו בְּשַׁעַת הַבְּרָכָה - אִם כֵּן עָלָיו בְּבְרָכָה, יֵצֵא בְּדִיעָבָד.

הלכות והליכות חלק ב, הלכות סעודה וברכות, פרק ט, ד-ה

ט. בכל הברכות אין להפסיק בדבור בין הברכה לאכילה, ואפלו לאחר שהתחיל ללעס אסור להפסיק עד שיבלע, שהרי הברכה אינה על הלעיסה אלא על הבליעה. (סעיף ה)

דברי אדמו"ר הזקן: אם דבר בעודו לועס, יש להסתפק אם צריך לחזור ולברך (וכיון ש"ספק ברכות - להקל", אין לברך שוב).

י. אם הפסיק בין הברכה לאכילה בדבור שאינו לצורך האכילה - צריך לחזור ולברך. (סעיף ה)

יא. אסור להפסיק בין הברכה לאכילה אפלו בשתיקה, יותר מכדי שאלת שלום תלמיד לרב, שהיא זמן האמירה של שלש המלים: 'שלום עליך רבי'. אף גם אם שקה יותר (בשתיקה, ללא דבור) - אינו צריך לחזור ולברך. (סעיף ה)

הלכות והליכות חלק ב, הלכות סעודה וברכות, פרק ט, ט-יא

כט. אָכַל בַּחֲדָר אֶחָד וְנָטַל הַמֶּאֱכָל בְּיָדוֹ וְהֵלַךְ לְחֲדָר אַחֵר לְהַמְשִׁיךְ לְאָכַל - צָרִיף לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ בְּרָכָה רֵאשׁוֹנָה, אָף עַל פִּי שְׁלֹא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ בֵּינְתִים, וְאָפְלוּ חוּזֵר לְאָכַל בַּמָּקוֹם הָרֵאשׁוֹן - מִפְּיֹן שֶׁשָּׁנָה מְקוֹמוֹ בֵּינְתִים, נִחָשֵׁב כְּאִלּוּ הִפְסִיק אֲכִילָתוֹ. (סְעִיף יג)

דְּבָרֵי אָדָמוֹר הַזֵּקֵן¹³: אִם לְכַתְּחֻלָּה, כְּשֶׁבָרַךְ בַּחֲדָר זֶה הָיָה בְּדַעְתּוֹ לְשִׁנוֹת מְקוֹמוֹ מִחֲדָר לְחֲדָר בְּאוֹתוֹ בֵּית בְּאֶמְצַע אֲכִילָתוֹ - אֵין צָרִיף לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, אָפְלוּ אִם אוֹכֵל בַּחֲדָר הַשְּׁנִי מֵאֲכָל אַחֵר (שֶׁבִּרְכָּתוֹ זֶהָ לַמֶּאֱכָל הָרֵאשׁוֹן).
וְאָפְלוּ כְּשֶׁלֹּא חָשַׁב לְכַתְּחֻלָּה לְלַכֵּת מִחֲדָר לְחֲדָר, וְאָפְלוּ אִם יֵצֵא מִהַבֵּית לְגִמְרֵי - אִם בַּמָּקוֹם שֶׁאוֹכֵל עֲכָשׁוּ יָכוֹל לְרֹאוֹת אֶת מְקוֹמוֹ הָרֵאשׁוֹן שֶׁאֲכָל שָׁם, לֹא נִחָשֵׁב הַדְּבָר שְׁנִי מְקוֹם וְאִינוּ צָרִיף לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ.

ל. דִּין זֶה הוּא בְּכָל הַמֶּאֱכָלִים וְהַמְשָׁקָאוֹת מְלַבֵּד הַפֶּת (הַלָּחֶם). כִּי בִפֶּת, גַּם אִם שָׁנָה מְקוֹמוֹ, אִינוּ צָרִיף לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ 'הַמוֹצֵיא' מִפְּיֹן שֶׁקָּבַע סְעוּדָתוֹ עַל הַפֶּת וְלָכֵן נִחָשֵׁב הַכֹּל לְסְעוּדָה אַחַת. (סִימָן מב, סְעִיף יט)

הלכות והליכות חלק ב, הלכות סעודה וברכות, פרק ט, כט-ל

- ט. אם אָכַל מִיָּנִי **מְזֻנֹת**, שָׁתָה יַיִן וְאָכַל פֵּרוֹת - כּוֹלֵל אֶת שְׁלֹשָׁתָם וּמְקַדֵּים
'עַל הַמַּחֲיָה' וְאַחֵר כָּךְ 'עַל הַגָּפֶן' וְאַחֵר כָּךְ 'עַל הָעֵץ'. (סְעִיף ח)
- י. צָרִיךְ כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת בָּקִי בְּ**בִרְכָּה** זוֹ בְּעֵל פֶּה. (סְעִיף ח)

הלכות והליכות חלק ב, הלכות סעודה וברכות, פרק י', ט-י

ה. דָּבַר שְׂאִין הַדֶּרֶךְ לֶאֱכֹלוֹ חֵי אֵלָא מְבַשֵּׁל, אִין מְבָרְכִים עָלָיו בְּרַכְתּוֹ הַמִּיחָדָת
'בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ' או 'בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה' - אֵלָא כְּשֶׁהוּא מְבַשֵּׁל. וְכֵן הַדִּין
בְּדָבָר שֶׁהַדֶּרֶךְ לֶאֱכֹלוֹ רַק לְאַחֵר כְּבִישָׁתוֹ (וְכִיּוּצָא בְּזֶה), שֶׁמְבָרְכִים עָלָיו
'הָעֵץ' או 'הָאֲדָמָה' כְּשֶׁהוּא כָבוּשׁ. אָבֵל אִם אוֹכְלוֹ חֵי, אִינוּ מְבָרְךְ עָלָיו אֵלָא
'שֶׁהַכֹּל', כִּיּוֹן שְׂאִינוּ חָשׁוּב כְּשֶׁהוּא חֵי. (סְעִיף ד')

הַעֲרָה: בְּעִנְיָן זֶה יֵשׁ שְׁנוּיִים מִזְמַן לְזְמַן וּמִמָּקוֹם לְמָקוֹם.
כִּף לְדַגְמָה, הַפּוֹסְקִים בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים כָּתְבוּ שֶׁגֶזֶר הוּא
אֶחָד מֵהַדְּבָרִים שֶׁרְגִילִים לֶאֱכֹל רַק לְאַחֵר בְּשׁוּלוֹ, וְעַל
כֵּן מִי שֶׁאוֹכֵל גֶּזֶר חֵי יִבְרַךְ עָלָיו 'שֶׁהַכֹּל'. אֲךָ הַפּוֹסְקִים
הַמְּאַחֲרִים כָּתְבוּ שֶׁבִּימֵינוּ הַשְׁתַּנָּה הַדְּבָר וּרְגִילִים לֶאֱכֹל
גֶּזֶר חֵי, וְלָכֵן יֵשׁ לְבָרְךְ עָלָיו 'הָאֲדָמָה' גַּם בְּמַצֵּב זֶה.
[דַּגְמָאוֹת הַמִּתְאַיִמוֹת כִּיּוֹם הֵן לְמִשְׁלַל קְשׁוּאִים, חֲצִילִים
וְדִלְעֵת - שְׁאֵמָנִם יֵשׁ בָּהֶם טַעַם מְסִים גַּם בְּמַצֵּב חֵי, אוֹלָם
עֶקֶר אֲכִילָתָם הִיא כְּשֶׁהֵם מְבַשֵּׁלִים, וְלָכֵן מִי שֶׁאוֹכֵל חֵי
יִבְרַךְ 'שֶׁהַכֹּל'. אֲךָ פְּרוֹת שְׁלִפְנֵי הַבְּשׁוּל אִין בָּהֶם טַעַם
כָּלֵל, כְּגוֹן תַּפּוּיחֵי אֲדָמָה, אִין לְבָרְךְ עֲלֵיהֶם כָּלֵל].

הלכות והליכות חלק ב, הלכות סעודה וברכות, פרק יא, ה

ד. האוכל דְּבַר שְׁטָבוּלוֹ בַּמִּשְׁקָה, אוּ מֵאֲכָל שֶׁהוּא עֵדִין לַח כְּתוּצָאָה מִנְּגִיעָתוֹ בְּאַחַד מִ'שְׁבַּעַת הַמִּשְׁקִין', צָרִיךְ לִטֹּל יָדָיו תַּחֲלָה לֹלָא בִּרְכָּה. וְהִרְבֵּה מְקָלִים בְּדַבָּר זֶה, אֲבָל כָּל יִרְאָ שָׁמַיִם יַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ. (סְעִיף יז)

דַּעַת אַדְמו"ר הַזֶּקֶן: אֵין לְהִקָּל בְּכֶךָ⁴. אֲבָל הַשּׁוֹתָה מִשְׁקָה
אֶפְלוּ בִּידּוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ לִטֹּל יָדָיִם⁵.

מִנְהַג הַסְּפָרָדִים⁶: מִקְפִּידִים לִטֹּל יָדָיִם לִפְנֵי אֲכִילַת דָּבָר
שְׁטָבוּלוֹ בַּמִּשְׁקָה, וְאַף כְּשֶׁאוֹכֵל פָּחוֹת מִכַּזֵּית וְאֶפְלוּ
כְּשֶׁשּׁוֹתָה מִיָּם בִּידּוֹ יִצְהָר לִטֹּל יָדָיו קֹדֶם לָכֵן.

ה. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּמֵּאֲכָלִים שְׁטָבוּלָם בַּמִּשְׁקָה שֶׁנֶּאֱכָלִים בְּדֶרֶךְ כָּלָל
בְּלִי כֶף וּמִזְלֵג, שֶׁאֶפְלוּ כְּשֶׁאוֹכֵל אוֹתָם עַל יְדֵי כֶף אוּ מִזְלֵג, צָרִיךְ נְטִילַת
יָדָיִם. אֲבָל דְּבַר שֶׁאוֹכֵלִים אוֹתוֹ בְּאֶפֶן קָבוּעַ דְּוָקָא עַל יְדֵי כֶף, כִּמוֹ מֶרֶק
פִּרוֹת, אֵין צָרֵךְ בְּנְטִילַת יָדָיִם. (סְעִיף כ)

הלכות והליכות חלק ב, הלכות סעודה וברכות, פרק ב, ד-ה

ל. קִימָא לָן (=נִפְסֵק לַהֲלָכָה) **הַדִּלְקָה עוֹשָׂה מַצָּנָה**. פְּרוּשׁ: הַהֲדִלְקָה הִיא הַמַּצָּנָה. (סְעִיף יג)

לא. כִּיּוֹן שְׂכָרָה, הָרִי בְשִׁעַת הַהֲדִלְקָה צָרִיכִין לִהְיוֹת הַנִּירוֹת בְּמִקּוֹמָן הָרְאוּי; אֲבָל אִם הַדִּלְקָן בִּתְחִלָּה לְמִטָּה מְשַׁלְשָׁה **טַפָּחִים** אוֹ לְמַעַלָּה מִעֲשָׂרִים **אַמוֹת**, וְאַחֲרֵי כֵן כְּשֶׁהֵן דּוֹלְקִים לְקַחַן וְהַנִּיחַן בְּמִקּוֹמָן - **פְּסוּלִין**. (סְעִיף יג)

לב. מִסְבָּה זֹו, בְּשִׁעַת הַהֲדִלְקָה צָרִיכִין הַנִּירוֹת מְלֵאִים בְּשֶׁמֶן כְּשֶׁעוֹר הָרְאוּי. אֲבָל אִם בְּשִׁעַת הַהֲדִלְקָה לֹא הָיָה שֶׁמֶן כְּשֶׁעוֹר, וְאַחֲרֵי כֵן הוֹסִיף - לֹא מִהֲנִי (=לֹא מוֹעִיל). (סְעִיף יג)

הלכות והליכות חלק א, מעגל השנה, פרק יג, ל-לב

לג. וְכֵן, אִם הָעֵמִידוֹן בְּמָקוֹם שֶׁהָרוּחַ שׁוֹלֵט וְעוֹמֵדִין לְכָבוֹת, לֹא קַיִם הַמִּצְוָה,
וְחַיֵּב לְהִדְלִיקוֹן שְׁנִית - אֲבָל לֹא יִבְרֹךְ. (סְעִיף יג)

לד. אִם הָעֵמִידוֹן כָּרְאוּי וְעַל יְדֵי מְקָרָה כָּבוֹ, כָּבֵר קַיִם בִּזְזָה אֶת הַמִּצְוָה, וּמִכָּל
מָקוֹם נוֹהֲגִין שְׁחוּזָר וּמִדְלִיקוֹן. (סְעִיף יג)

הלכות והליכות חלק א, מעגל השנה, פרק יג, לג-לד

א. יש להזהר שלא לעשות הפסק על ידי דבור בענינים שאינם שיכים לסעודה, בין נטילת ידים לברכת 'המוציא', וכן שלא ללכת מבית לבית, אפלו הליכה קצרה ביותר, ואפלו לא להמתין במקומו משך זמן שבו ניתן ללכת עשרים ושתים אמות (=כשיש עשרה שניות). (סעיף ב)

הסבר והרחבה:

- אין להפסיק אפלו לדברי תורה, או בהמתנה שלא לצורך הסעודה, גם אם היא קצרה.
- דבור בענין הסעודה וצרכיה אינו נחשב הפסק, אפלו בין ברכת 'המוציא' לאכילה, וכל שכן בין נטילת ידים ל'המוציא'.
- זמן נגוב הידים וההלוקה במקום נטילת הידים למקום הסעודה, בודאי אינם נחשבים הפסק, כיון שהוא צורך הסעודה. אלא שלכתחלה צריך לטל ידיו סמוך ככל האפשר למקום הסעודה².

ב. אם שומע ברכה בין נטילת ידים לברכת 'המוציא' - מתר לו לענות אמן. (סעיף ב)

הלכות והליכות חלק ב, הלכות סעודה וברכות, פרק ג, א-ב

י. יְבִרְךָ בְּכֹנֶנָה וַיִּדְקֹדֶק לְבִטָּא הֵיטֵב אֶת הַה"א שֶׁל 'הַמוֹצִיא', וַיִּתֵּן רוּחַ קָצֶת בֵּין הַמֶּלֶה "לֶחֶם" לַמֶּלֶה "מֶן" - כְּדֵי שֶׁלֹּא תִבָּלַע הָאוֹת מ"ם. (סְעִיף ה')

יא. מִצְוָה לְהֵבִיא עַל הַשְּׁלֶחָן מֶלֶח וּלְטַבֵּל פְּרוּסַת 'הַמוֹצִיא' בַּמֶּלֶח, לְפִי שֶׁהַשְּׁלֶחָן דּוֹמֶה לַמִּזְבֵּחַ וְהָאֲכִילָה לְקָרְבָּן, וְנֶאמַר: "עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תִּקְרִיב מֶלֶח" (וַיִּקְרָא ב, יג). (סְעִיף ו')

דְּבַרֵי אָדָמוֹר הַזָּקֵן:

עַל פִּי תוֹרַת הַקְּבִלָּה, יֵשׁ לְטַבֵּל פְּרוּסַת 'הַמוֹצִיא' בַּמֶּלֶח שְׁלֹשׁ פְּעָמִים.⁴

מְנַהֵג חַב"ד:

אֵין זֹרָקִים הַמֶּלֶח עַל הַפְּרוּסָה, אֲלָא מְטַבִּילִים הַפְּרוּסָה בְּתוֹךְ הַמֶּלֶח.⁵

יב. לְאַחַר הַבִּרְכָּה וְטַבִּילַת הַפְּרוּסָה בַּמֶּלֶח, יֵאָכְלָה מִיד, כִּי אָסוּר לְהַפְסִיק בֵּין הַבִּרְכָּה לְתַחֲלִית הָאֲכִילָה, אֲפֹלוּ כְּדֵי לַעֲנוֹת אָמֵן עַל בִּרְכָּה שֶׁשָּׁמַע מִפִּי חֲבֵירוֹ. (סְעִיף ה')

הלכות והליכות חלק ב, הלכות סעודה וברכות, פרק ג, י-יב

- ד. אין להסיר את המפה והלחם עד לאחר **ברכת המזון**, כדי להראות שיש שפע מאת ה' לאכל ולהותיר, וכן שיהיה לברכה על מה לשורות. (סעיף ג)
- ה. **נוהגים** להסיר את הספינים מעל השלחן קדם **ברכת המזון**, ולפחות לכסות אותם, כי השלחן דומה ל**מזבח שנאסר** להניף עליו ברזל. (סעיף ד)
- ו. **נהגו** בהרבה מקומות **שבשבת ויום טוב** לא מכסים הספינים, כי ב**שבת ויום טוב** אין הזק בדבר⁵. (סעיף ד)

הלכות והליכות חלק ב, הלכות סעודה וברכות, פרק ו, ד-ו

יד. יש **לְבַרֵךְ** בַּמָּקוֹם הָאֲכִילָה. אִךְ אִם אָכַל וְהָלַךְ לַמָּקוֹם אֲחֵר:

- אִם יֵשׁ לוֹ שֵׁם לֶחֶם - יֹאכַל מִמֶּנּוּ [לֵלֶא **בְּרַכַּת 'הַמוֹצֵיא'**] וַיְבָרֶךְ **בְּרַכַּת הַמָּזוֹן** בַּמָּקוֹמוֹ הַחֲדָשׁ.
- אֲבָל אִם אֵין לוֹ לֶחֶם בַּמָּקוֹם הַחֲדָשׁ - עָלָיו לַחֲזֹר לַמָּקוֹם הַקּוֹדֵם וּלְבַרֵךְ שָׁם. אֲבָל אִם הִדְרֹךְ רְחוּקָה [וְחוֹשֵׁשׁ שֶׁעַד שְׁיִלָּךְ יַעֲבֹר זְמַן הָעֵכּוֹל] יִשְׁאֹר בַּמָּקוֹמוֹ הַחֲדָשׁ וַיְבָרֶךְ בּוֹ **בְּרַכַּת הַמָּזוֹן**. (סְעִיף ח)

מְנַהֵג הַסְפָּרָדִים: אִם יֵצֵא מִמָּקוֹמוֹ בְּשׁוּגֵג - יִשְׁאֹר בַּמָּקוֹמוֹ הַחֲדָשׁ וַיְבָרֶךְ. אִךְ אִם יֵצֵא מִמָּקוֹמוֹ בְּמִזִּיד - לְכַתְּחָלָה יַחֲזֹר לַמָּקוֹמוֹ, וּבְדִיעָבָד - גַּם אִם בָּרַךְ בַּמָּקוֹמוֹ הַחֲדָשׁ, יֵצֵא יְדֵי חוּבָה⁷.

הלכות והליכות חלק ב, הלכות סעודה וברכות, פרק ו, יד

יג. אם מנחים לפניו מאכלים ש**מְבָרְכִים** עליהם '**בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ**' ומאכלים ש**מְבָרְכִים** עליהם '**בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה**' - **יְקָדִים** לְבָרֶךְ עַל הַחֲבִיב יותר. ואפלו אם המין שברכתו 'בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה' חביב עליו יותר מהמין של פְּרִי הָעֵץ הַשֵּׁף לְשִׁבְעַת הַמִּינִים - צָרִיךְ לְהַקְדִּים וּלְבָרֶךְ עָלָיו וּלְאַכֵּל מִמֶּנּוּ, וְרַק לְאַחַר מִכּוֹן יְבָרֶךְ 'בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ'. ואם שניהם שווים בַּחֲבִיבוּת - טוֹב לְהַקְדִּים וּלְבָרֶךְ 'בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ'. (סעיף א)

מנהג הספרדים¹⁰: יש המקדימים תמיד 'בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ' לפני 'בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה', בלי להתחשב בַּחֲבִיבוּת.

הלכות והליכות חלק ב, הלכות סעודה וברכות, פרק יג, יג

ב. על מאכל ומשקה **מְבָרְכִים** הן לפנייהם והן לאחריהם. אולם על ירח מְבָרֵךְ רק לפניו ולא לאחריו, משום שפאָשר מפסיק הַיָּרֵחַ מחוטמו כְּבָר **עֲבָרָה הַנָּאָתוֹ**, וְנִחַשְׁבַּ כְּמוֹ אָדָם שֶׁאָכַל וְהָאָכַל כְּבָר נִתְעַכֵּל בְּמַעְיו [וְנַעֲשֶׂה רָעִב מִחֶדֶשׁ] שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְבָרֵךְ עוֹד. (סעיף א)

הלכות והליכות חלק ב, הלכות סעודה וברכות, פרק טו, ב

יג. הַרְוֹאָה קִשְׁת מְבֹרָךְ: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם זֹכֵר הַבְּרִית וְנֹאמָן בְּבְרִיתוֹ וְקָיָם בְּמַאמְרוֹ'. (סְעִיף ד)

מְנַהֵג הַסְפָּרָדִים¹⁰: יֵשׁ קְהִלּוֹת שֶׁנִּהְגּוּ תָמִיד לְבָרֵךְ בְּרָכָה זוֹ בְּלֹא שֵׁם וּמַלְכוּת.

יד. אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל הַרְבֵּה בַּקִּשָּׁת. (סְעִיף ד)

הַעֲרָה: הַטַּעַם לְאָסוּר הַהִסְתַּכְלוּת בַּקִּשָּׁת¹¹ הוּא מִפְּנֵי שֶׁהַקִּשְׁת הִיא דְמוּת כְּבוֹד ה', כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב 'מֵרָאָה הַקִּשְׁת דְמוּת כְּבוֹד ה' (יִחְזָקָא ל א, כח), וְלִכֵּן הַמְסַתַּכֵּל וּמַבִּיט בָּהּ הַרְבֵּה, הוּא כְּמִזְלִיל בְּכְבוֹד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכִמְתַּחֲצֵף, וְנִעְנָשׁ עַל כָּךְ.

הלכות והליכות חלק ב, הלכות סעודה וברכות פרק יז, יג-יד

ז. כַּאֲשֶׁר נִזְכָּר לְאָדָם בֶּן - **חַיִּב לְבָרֵךְ 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב'** - 'הַטּוֹב' לוֹ, 'וְהַמְּטִיב' לְאִשְׁתּוֹ. וְכֵן עַל כָּל בֶּן וּבֵן שֶׁנִּזְכָּר לוֹ. וְגַם הָאִשָּׁה תִּבְרַךְ כֵּן. (סְעִיף ה)

הַעֲרָה:³ אִם שָׁמַע שֶׁנִּזְכָּרָה לוֹ בֵּית, **אֵינוֹ מְבָרֵךְ 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב'** (כִּי בִרְכַּת 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב' מְתִיחֶסֶת לְשִׁמְחָה בְּכָךְ שֶׁיֵּשׁ בֶּן שִׁימְשִׁיף אֶת שֵׁם הַמְּשַׁפָּחָה, וְאֵלּוֹ הַבֵּית הָרִי עֲתִידָה לְהַנִּישָׂא לְבַעַל וּלְהַשְׁתִּיף לְמִשְׁפָּחָה אַחֶרֶת⁴). אֲךָ כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת הַבֵּית לְרֹאשׁוֹנָה וְנִהְיָה בְּרֹאֲתָהּ - מְבָרֵךְ **'שֶׁחֲתָנִי'**.

מִנְהַג הַסְּפָרָדִים (וּקְהָלוֹת נֹסְפוֹת⁵): לֹא מְבָרְכִים כְּשֶׁשׁוֹמְעִים עַל לֵדָת בֶּן אוֹ בֵּית וְגַם לֹא כְּשֶׁרוֹאִים אוֹתָם, אֲלָא **מְכַנְּנִים לְפָטוֹר** אֶת שְׁמִחַת הַלֵּדָה בְּבִרְכַּת **'שֶׁחֲתָנִי'** שֶׁמְבָרְכִים בְּעֵת **בְּרִית הַמִּלָּה** - לִבֶּן, וּלְבַת - יִשְׁתַּדֵּל לְבָרֵךְ **'שֶׁחֲתָנִי'** עַל פְּרִי אוֹ בְּגַד חֲדָשׁ.

דְּבַרֵי אֲדָמוֹ"ר הַזֵּקֵן:² אֶפְלוּ אִם הוּא בָּעִיר אַחֶרֶת, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁיִּלְדָּה אִשְׁתּוֹ בֶּן - מְבָרֵךְ 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב'.

הלכות והליכות חלק ב, הלכות סעודה וברכות, פרק טז, ז

ד. כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אִיזוֹ סִכָּנָה (לְמַשָּׁל בּוֹר פְּתוּחַ), חֵיב גַּם הוּא בְּאַמְצָעֵי הַגָּנָה כִּי שְׁלֹא יִנָּזְקוּ בּוֹ אֲנָשִׁים. (סעיף א)

ה. וְכֵן כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בְּרִשּׁוֹתוֹ דְּבַר מְכֻשׁוֹל וְסִכָּנַת נִפְשׁוֹת לַצָּבוֹר, כְּגוֹן סֵלֶם רְעוּעַ אוֹ בַּעַל חֵי מַזִּיק, עָלָיו לְסַלְקוֹ וּלְהַזְהִיר בְּזָה מְאֹד, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ד, ט) 'הַשָּׁמֶר לָךְ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד'. (סעיף ב)

ו. הַמְשָׁאִיר אֶת גִּגּוֹ לֹא מַעֲקָה אוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּרִשּׁוֹתוֹ סִכָּנָה אַחֲרֵת וְלֹא סִלְקָה, בָּטֹל (לֹא קִיָּים) מְצֻת עֲשֵׂה וְעֵבֶר (עוֹשֶׂה עֲבָרָה) עַל מְצֻת לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כב, ח) 'וְלֹא תִשִּׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ'. וּפְרוּשׁ הַמֶּלֶךְ 'דָּמִים' הוּא כָּל דְּבַר שֶׁעָלּוּל לְהִבָּיֵא לִיָּדֵי שְׁפִיכוֹת דָּמִים. (סעיף א)

הלכות והליכות חלק ב, הנהגות, פרק ד, ד-ו

לח. אֶפְלוּ אִם רַק תִּבָּה (=מְלָה) אַחַת לֹא שָׁמַע - אֵינּוּ יוֹצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ. וְלָכֵן
צָרִיךְ הַקּוֹרֵא לְהַשְׁגִּיחַ מְאֹד שֶׁבַּשְׂעָה שְׁמֵרְעִישִׁין וּמַבְלִילִין בְּהַכָּאֵת הָמָן,
לֹא יִמְשִׁיךְ בְּקִרְיָאָתוֹ עַד שֶׁיִּפְסֹק הָרַעַשׁ לְגַמְרִי. (סְעִיף יג)

מא. אֲבָל אִם בְּגִלְל הָרַעַשׁ לֹא הִצְלִיחַ לְשִׁמּוֹעַ כַּמָּה מְלִים, יֹאמַר אוֹתָן מִיָּד מִתּוֹךְ
הַחֲמֹשׁ שְׁלֹפְנָיו, וַיִּמְשִׁיךְ לְשִׁמּוֹעַ מִהַקּוֹרֵא הַלָּאָה (וּבִזְהָ יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ).

הלכות והליכות חלק א, מעגל השנה, פרק טז, סעיפים לח, מא

יז. בְּרִכּוֹנִים וְסְדוּרִים וְזִמְרוֹת שִׁבְת' וְכְדוּמָה, הַנִּמְצָאִים עַל הַשְּׁלָחַן בְּשִׁעַת
 הַסְּעוּדָה וְנִדְבָּקִים בָּהֶם פְּרוּרֵי חֶמֶץ, אֵין לְהַחֲזִיקָם בְּחַג הַפֶּסַח, וַיֵּשׁ
 לְהַצְנִיעֵם (=לְהַנִּיחֵם בְּמָקוֹם סָגוּר) וּלְמַכְרֵם לְגוֹי.

הלכות והליכות חלק א, מעגל השנה, פרק יט, יז

המחשה מעשית:

שמוש בפלטה חשמלית בפסח - פלטה חשמלית שמניחים עליה חלות לחמום, ינקה היטב, יפעיל אותה מספר דקות בחם גבוה ויכסה בפח או בנר אלומיניום עבה, ועליהם יניח את הסירים בפסח.

כח. מקרר ומקפיא שאין בהם **חמץ** חם במשך השנה, מנקים היטב במטלית לחה. יש לנקות את קירות המקרר והמקפיא מבפנים, את המדפים והמגרות; ואת מסגרת הגומי שבדלת. את המקפיא יש להפשיר מהקרח ואחר כך לנקותו. **נהוג** לכסות בנר חדש את המדפים והמגרות שעליהם מניחים בפסח מאכלים.⁷

הלכות והליכות חלק א, מעגל השנה, פרק כא, סעיפים יח, כח

סב. אַחַר אֲכִילַת הָאֶפִיקוֹמָן אָסוּר לֶאֱכֹל שׁוּם דְּבָר. (סְעִיף ח)

מְנַהֵג חב"ד: מִשְׁתַּדְּלִים מְאֹד שֶׁלֹּא לְשִׁתּוֹת לְאַחַר הָאֶפִיקוֹמָן (מִלְבֹּד שְׁתֵּי כּוֹסוֹת הֵינּוּ שְׁנֵשְׁאָרוֹ), וְאִפְלוּ לֹא מִים. וְלִכֵּן לִפְנֵי אֲכִילַת הָאֶפִיקוֹמָן מְקַפִּידִים לְשִׁתּוֹת, כִּי שֶׁלֹּא יֵצֵא אַחֵר כָּף.

הלכות והליכות חלק א, מעגל השנה, פרק כח, סב

- ח. אם יודע בודאות ששכח לספור בלילה ולא השלים גם במשך היום ימשיך
לספור בכל הלילות שלאחר מכן בלא ברכה. (סעיף ב)
- ט. אם נסתפק לו (=הוא בספק) אם ספר או לא, יכול להמשיך ולספור שאר
הלילות בברכה. (סעיף ב)

הלכות והליכות חלק א, מעגל השנה, פרק כט, ח-ט

ד. אם נגס כפר לַחֵם או תַּפּוּחַ וְכִדּוּמָה, וַיֵּצֵא דָם מִשְׁנָיו עַל הָאֶכָל, צָרִיךְ לַחֲתוֹךְ אֶת הַמֵּאֲכָל בַּמָּקוֹם שֶׁיֵּשׁ דָּם וּלְצַרְקוֹ. אֲבָל דָּם כְּשֶׁהוּא בֵּין הַשָּׁנִים, מִתָּר לְבָלְעוֹ, כִּי דָם הָאָדָם אֵינוֹ אָסוּר אֲלָא אִם כֵּן יֵצֵא מִחוּץ לַשִּׁפְתַּיִם⁶. וְזֶהוּ דְּיוֹקָא בְּיוֹם חַל. אֲבָל בְּשַׁבָּת אָסוּר לְמַצֵּן דָּם שְׂבֻפִּיו, כִּי עַל יְדֵי זֶה מוֹצִיא עוֹד דָּם וְהַדָּבָר אָסוּר בְּשַׁבָּת. (סְעִיף ג, וּבְעוֹד מְקוֹמוֹת)

הלכות והליכות חלק ב, הלכות כשרות, פרק ד, ד

כב. אף על פי ששטה **כשעור** (כַּזְמַן הַדְרוּשׁ) אחר אכילת הבשר, אם אחר כך מצא בשר בין השנים, **חובה** להסירו. אבל אינו צריך להמתין אחר כך שוב שש שעות אלא רק יקנה את פיו וידיחו (ישטפו). דהינו שיאכל מעט פת ויקנה בה את פיו, וגם מדיחו במים או בשאר משקה. (סעיף ט)

הלכות והליכות חלק ב, הלכות כשרות, פרק ד, כב

מא. כל הפרות שצריכים בדיקה מתולעים, צריך לפתח כל פרי ופרי ולהשליך את הגרעינים כדי שיוכל לבדקם יפה יפה. ולא מועיל אם בדק רק חלק מהם ואפילו בדק את הרב לא מועיל, אלא צריך לבדק כל פרי ופרי. (סעיף לו)

מב. חתך פרי או צנון בסכין וחתך גם את התולעת שהיתה בהם, יקנח את הסכין היטב. וגם יקלף קצת מן הצנון או מן הפרי במקום שחתך. (סעיף מב)

הלכה למעשה: פירות וירקות **המחזקים** בתולעים²⁶, יש לבדק אותם היטב לפני האכילה. ירקות עליים נחשבים מחזקים בתולעים ולכן יש לקנות רק עם **הכשר** ראוי לפקוח על חרקים. וגם אותם צריך להשרות במים עם סבון או חומר נקוי מיוחד למשך שלש דקות, ואחר כך לשטף היטב במים.

הלכות והליכות חלק ב, הלכות כשרות, פרק ד, מא-מב

לא. מי ששכח להפריש מן העסה, יפריש בברכה לאחר האפיה, ויאמר: 'הרי זו חלה'. אם שכח להפריש וכבר נכנסה שבת או הגיע יום טוב (שבתם אסור להפריש חלה):

בארץ ישראל - אסור לאכל מן המאפה עד מוצאי שבת או יום טוב, והמאפה נחשב 'מקצה'.

בחוץ לארץ - מניחים פרוסה קטנה להפרשה במוצאי היום, ומתיר לאכל את השאר.

לב. אם החלק שהפריש אבד, או שלקחו תינוק או אכלו בעל חיים לפני שהספיקו לשורף אותו או להשליכו - אין חיוב להפריש שנית.

הלכות והליכות חלק ב, הלכות כשרות, פרק א, לא-לב

ה. מְצֹוּה לְהַמְנִיעַ מִלְּהִתְחִיל **סְעוּדָה**, אֲפִלּוּ סְעוּדָה קְטַנָּה שְׂרָגִיל בָּהּ בַּחֹל,
בְּעֶרְב **יום טוב** מִן הַ**מְנַחָה** וּלְמַעַלָּה כְּמוֹ בְּעֶרְב **שַׁבָּת**, כִּי־י שִׂיאֲכֹל סְעוּדַת
יום טוב לְתַאֲבוֹן. (סְעִיף ב)

הלכות והליכות חלק א, מעגל השנה, פרק מב, ה

יז. עֶסָה שְׁבִלִילָתָהּ רָכָה אוֹ נוֹזְלִית הַמִּיעָדָת לְאַפְיָה בְּתַנּוּר, כְּגוֹן: עוֹגוֹת הַנִּקְרָאוֹת 'טוֹרֵט', 'שִׁישׁ', 'דְּבִשׁ' וְכִדּוּמָה, חֲיָבוֹת בְּהַפְרָשָׁה¹⁰ וַיִּפְרִישׁ רַק לְאַחֵר הָאַפְיָה.

יח. עֶסָה שְׁבִלִילָתָהּ דְּלִילָה וְנוֹזְלִית, וְלְאַחֵר הָאַפְיָה מִתְקַבֵּל מֵאַפָּה זֶק מְאֹד, כְּמוֹ בְּלִינְצ'ס (חֲבִיתִיּוֹת) - פְּטוּרָה מִהַפְרָשַׁת חֲלָה.

הלכות והליכות חלק ב, הלכות כשרות, פרק א, יז-יח

ט. גם אַחֲרֵי שְׁמָלְאוֹ לְאִלָּן שְׁלוֹשׁ שָׁנִים וּמִתְחִילָה שְׁנָתוֹ הָרְבִיעִית, כָּל הַפְּרוֹת הַיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ שְׁחָנְטוּ (=הִגִּיעוּ לְשִׁלִּישׁ גְּדוּלָם, וּלְדַעָה אַחֶרֶת לְשִׁלִּישׁ הַבְּשָׁלָתָם) בְּאוֹתָהּ שָׁנָה עַד ט"ו בְּשָׁבָט, נְחָשְׁבִים עֲדִין (לְכַמָּה פּוֹסְקִים) כַּפְּרוֹת שֶׁל הַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית, וְחָל עָלֵיהֶם אֶסּוּר עֲרָלָה.

י. קִדְּשֵׁת 'נֹטֵעַ רְבִיעִי' חָלָה עַל כָּל הַפְּרוֹת שְׁחָנְטוּ (רְאֵה לְעִיל) מִט"ו בְּשָׁבָט בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית, עַד ט"ו בְּשָׁבָט שֶׁל הַשָּׁנָה הַחֲמִשִּׁית.

הלכות והליכות חלק א, תרומות ומעשרות, פרק יד, ט-י

ט. **נוהגים** ליחד שני פלים למלח, אחד למאכלי בשר ואחד למאכלי חלב, כי לפעמים טובלים את המאכל במלח ונשארים שם שירים ממונו. (סעיף ז)

הלכות והליכות חלק ב, הלכות כשרות, פרק ד, ט

א. כִּי־נִשְׁבַּעְתָּ עֲשֹׂר בְּתִמּוֹז הַתְּחִיל חֲרַבְנָה יְרוּשָׁלַּיִם נִוְהֲגִין קִצָּת מְנַהֲגֵי אֲבִלוֹת מִיּוֹם זֶה עַד אַחֵר תִּשְׁעָה בָּאָב. יָמִים אֵלּוּ נִקְרָאִים שְׁלֹשַׁת הַשָּׁבוּעוֹת וַיְמִי בֵּין הַמָּצָרִים עַל שֵׁם הַפָּסוּק: "כָּל רוֹדְפֶיָהּ הַשְׁיִיגָהּ בֵּין הַמָּצָרִים"

(איכה א, ג). (סעיף א)

ב. רָאוּ לְכָל יִרְאָה שְׂמִים לַעֲשׂוֹת תִּקּוֹן חֲצוֹת בְּכָל יוֹם מִיָּמִים אֵלּוּ לְאַחֵר חֲצוֹת הַיּוֹם. (סעיף א)

מְנַהֵג חב"ד: בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵין מְנַהֲגֵנוּ ב'תקון חצות' (גם לא בלילה).

ג. אֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים בְּיָמִים אֵלֶּה. (סעיף א)

מְנַהֵג הַסְּפָרָדִים: מִתְיָרִים עֲרִיכַת חֲתָנוֹת עַד רֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב. אֲךָ יֵשׁ שְׁנֵי מִנְּעִים מִלַּעֲרֹךְ חֲתָנוֹת מִי"ז בְּתִמּוֹז וְאֵילָן, מִשּׁוּם שֶׁאֵין בְּיָמִים אֵלּוּ סִימָן בְּרָכָה¹.

ד. לַעֲשׂוֹת שְׂדוּכִין אֶפְלוּ בְּסַעֲוָדָה, מִתְּרַעַם עַד רֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב. (סעיף א)

ה. מִרֹּאשׁ חֹדֶשׁ אָב וְאֵילָן מִתְּרַעַם לַעֲשׂוֹת שְׂדוּכִין אֲךָ אָסוּר לַעֲשׂוֹת סַעֲוָדָה. מִכָּל מָקוֹם יְכוּלִים לֶאֱכֹל מִיָּנִי מְזֻנּוֹת וְכַדּוּמָה. (סעיף א)

הלכות והליכות חלק א, מעגל השנה, פרק לא, א-ה

ח. **נוהגין** שלא לברך ברכת '**שֶׁהַחַיִּינוּ**' בימים אלו, ולכן אין קונים ואין לובשים בגד חדש משום שצריך לברך עליו '**שֶׁהַחַיִּינוּ**'. (סעיף ב)

י. על פרי חדש יש **להקל** לברך '**שֶׁהַחַיִּינוּ**' ב**שַׁבָּת**. (סעיף ב)

מנהג חב"ד: נזהרין מלברך '**שֶׁהַחַיִּינוּ**' על פרי וכיוצא בזה גם ב**שַׁבָּת**.

מנהג הספרדים: נמנעים מלברך '**שֶׁהַחַיִּינוּ**' בימים אלו מפני שהם ימי פרענות² ו**מקלים** לברך ב**שַׁבָּת**. ויש **מחמירים** גם ב**שַׁבָּת**³.

הלכות והליכות חלק א, מעגל השנה, פרק לא, הלכות ח, י